

OKTOBAR, 2024

MESEČNI IZVEŠTAJ

METODOLOGIJA

[Nova društvena inicijativa \(NSI\)](#) prati medije i društvene medije u saradnji sa [Pikasa Analytics INC](#), kompanijom za analizu podataka koja razvija i primenjuje alate, softver i algoritme za mašinsko učenje. Alat omogućava pratiocima nominalno brojanje članaka na različite teme. Oni takođe mogu videti stepen interakcije publike.

Interakcije na internet stranicama se definišu kao novinski članci koji su na Fejsbuku podeljeni sa internet stranice samog medija i ukupan broj lajkova, deljenja i komentara koji su privukli. Interakcije na društvenim medijima podrazumevaju lajkove, deljenja i komentare koji su prikupljeni sa svih kanala društvenih medija (Fejsbuk, Instagram, Jutjub, TikTok, LinkedIn) za sve objave, uključujući fotografije, video snimke i tekst. Procena interakcije se pruža van medijskih kanala i obuhvata različite naloge društvenih medija, uključujući naloge političara i kreatora javnog mnjenja.

Alat vrši zbirnu analizu članaka, dok ih tim za monitoring NSI pregleda kako bi se identifikovale potencijalne dezinformacije i druge informacione anomalije. Ipak, alat ima više ograničenja. Namenski je prilagođen, a svaki praćeni nalog prate ciljano odabrani Pikasa i NDI. Samim tim, ukupan broj objava i članaka obuhvata samo praćene naloge, bez drugih naloga koji bi takođe mogli da objavljuju vesti. Izračunavanje interakcija obuhvata sva deljenja, komentare i druge povezane reakcije.

I pored toga, privatni nalozi se mogu pratiti samo ukoliko su zvanično označeni kao nalozi političkih lidera ili stranice obožavalaca. Samim tim, neki Fejsbuk nalozi političara možda nisu obuhvaćeni analizom. Još jedan ograničavajući faktor se tiče pristupa jer NSI može pratiti članke ne starije od 1. decembra 2023. godine.

Praćeni mediji koji izveštavaju sa Kosova na srpskom jeziku:

Alternativna, Gračanica Online, Radio Kontakt Plus, Kosovo Online, KoSSev, Medija Centar, TV Most, Radio Kim, Radio Mitrovica Sever, Radio Televizija Gračanica i RTK2.

Period posmatranja:

1 - 31. oktobar 2024. godine

Broj posmatranih onlajn medija:

126 koji izveštavaju na albanskom i na srpskom jeziku na Kosovu, 126 koji izveštavaju iz Srbije i 24 međunarodnih medija.

Cilj monitoringa:

Informacioni poremećaji internet stranica i društvenih medija, uključujući sajtove, novinske internet portale, Fejsbuk, Jutjub, TikTok i Instagram, na Kosovu, sa fokusom na informativni prostor kosovskih Srba.

Konkretne praćene teme:

Navodno premlaćivanje bivšeg predsednika Srpske liste u severnoj Mitrovici, optužbe da je kosovski premijer nekada bio srpski špijun, spekulacije u medijima o identitetu osumnjičenih za razna krivična dela u severnoj Mitrovici, vojna saradnja Kosova i Turske.

Ključni nalazi

- Ukupno uzev, u oktobru nije bilo primećeno toliko poremećaja informisanja kao u prethodnim mesecima
- Mediji su otkrili puna imena i fotografije navodnih osumnjičenih lica u nekoliko krivičnih predmeta, primoravajući tako identifikovane da to javno demantuju, što oslikava odsustvo dužne pažnje u novinarskom radu.
- Tabloidi kao što je Informer koristili su uvredljive navode poput „šiptarski monstrumi“ i „banditi“ u tekstovima o hapšenjima u severnoj Mitrovici, time učvršćujući etničku mržnju i rast tenzija. Slično tome, u medijima koji izveštavaju na albanskom primećeno je korišćenje izraza „škije“.
- U medijima iz Srbije primećeni su narativi upereni protiv EU i protiv Turske. Narativi protiv EU i Turske su slika postojeće upotrebe dezinformacija i emocijama u medijima kako bi njima oblikovali javno mnjenje i ojačali regionalnu polarizaciju.
- Političke tenzije uoči kosovskih parlamentarnih izbora dovele su do porasta spekulativnih i neproverenih, potencijalno politički motivisanih tvrdnji, smišljenih da okaljaju lik pojedinaca.

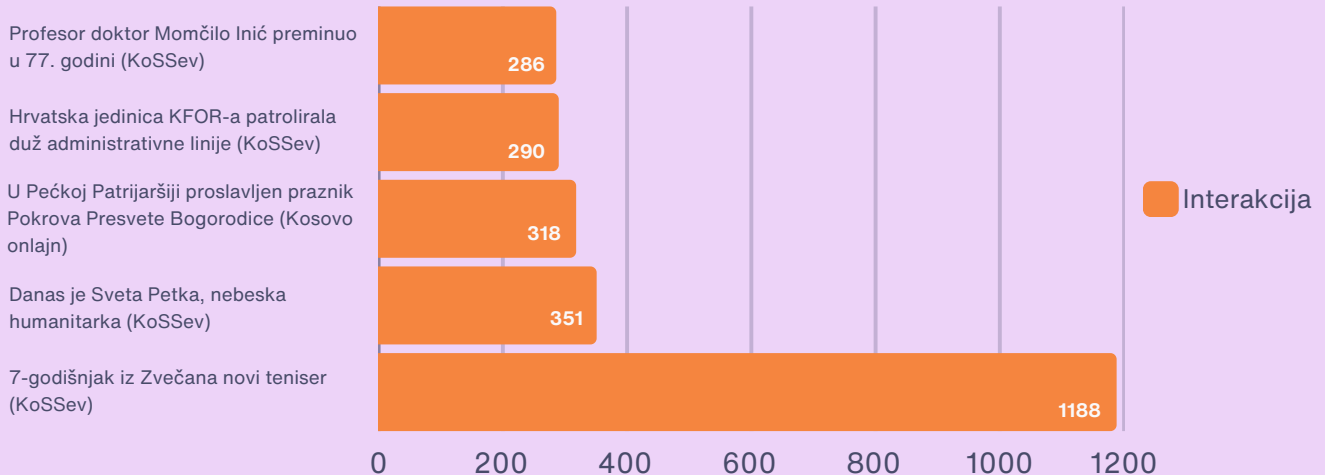
Rezultati Monitoringa

U izveštajnom periodu, najaktivniji medij koji izveštava na srpskom jeziku sa Kosova bio je Kosovo onlajn, koji je objavio 2898 članaka, uz 33.990 interakcijom. Isti medij imao je najveći broj interakcija na društvenim medijima.

U izveštajnom periodu, mediji na srpskom jeziku najviše su izveštavali o studentskom protestu u severnoj Mitrovici (24 članaka) i anonimnim pretnjama novinskoj agenciji Tanjug upućenim iz Srbije (21 članak). Ostale zapažene teme bile su sastanak glavnih pregovarača Kosova i Srbije pod okriljem EU (19 članaka) i suđenje Slađanu Trajkoviću (17 članaka). Nijedna od najpokrivenijih tema nije uspjela da postane jedna od omiljenih tema publike na Fejsbuku. Publika na Fejsbuku najviše je reagovala na tekstove o verskim praznicima.

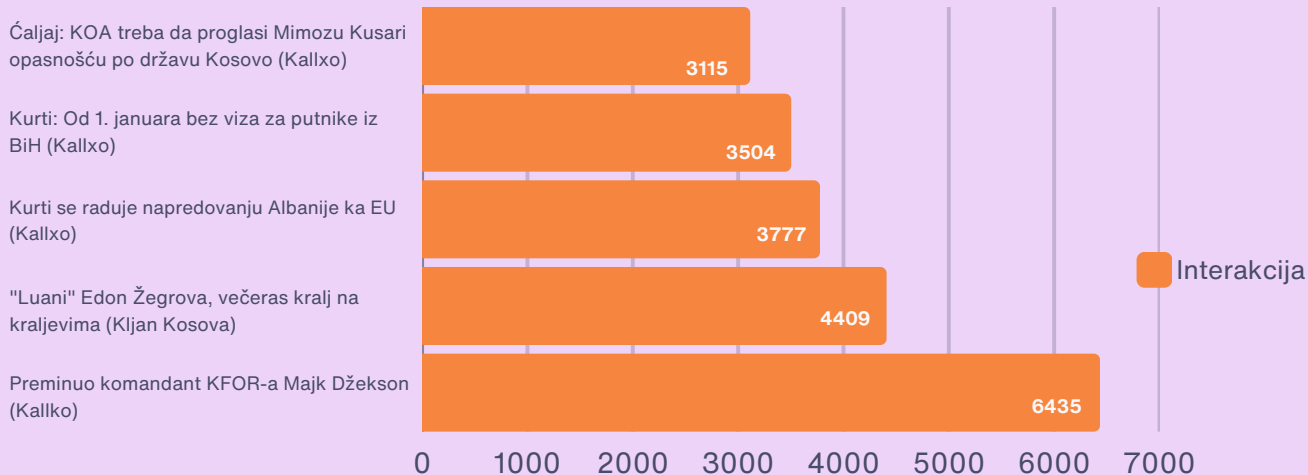
Od maja 2024. godine, u medijima koji izveštavaju na srpskom jeziku uočen je ukupan pad nivoa interakcija. U avgustu 2024. godine došlo je do manjeg povećanja interakcije publike na Fejsbuku u odnosu na jul 2024. godine. Međutim, u septembru 2024. godine zabeležen je novi pad interakcija u odnosu na avgust. Trend opadanja nastavljen je i u oktobru, kad je broj zabeleženih interakcija bio znatno manji od onih iz prve polovine 2024. godine.

Popularni tekstovi na srpskom jeziku na Fejsbuku



Kao što obično biva, nije bilo poklapanja najpokrivenijih tema u medijima na srpskom i albanskom jeziku na Kosovu. Mediji koji izveštavaju na albanskom napisali su najviše tekstova (546) o najavi Vlade Kosova o povećanju plate, zatim o Kurtijevim sastancima na Berlinskom samitu, pre svega sa nemačkim kancelarom Olafom Šolcom (433) kao i 425 članaka o fizičkom napadu na Gazmenda Muhadžirija, gradonačelnika Peći. Na kraju, na albanskom jeziku napisana su 393 članka o tragičnom saobraćajnom udesu koji je odneo tri života. Najobrađenije teme nisu osvojile najveće reagovanje publike. Uvid u najpopularnije individualne tekstove na Fejsbuku pokazuje da su na vrhu tema sa najviše reagovanja politički tekstovi.

Popularni tekstovi na albanskom jeziku na Fejsbuku



U izveštajnom periodu, najaktivniji medij koji izveštava na albanskom jeziku bio je Bota Sot, koji je objavio 9.377 tekstova, uz 45.091 interakcije. Međutim, sajt koji je zabeležio najviše interakcija na društvenim mrežama je Kljan Kosova, sa 168.089 interakcija na 5.421 objavljenih teksta u oktobru.

U oktobru se u medijima na Kosovu pojavio niz spekulativnih tekstova o navodnom premlaćivanju Gorana Rakića, bivšeg predsednika Srpske liste. Iako je ta priča potkrepljena iz različitih izvora, policija nikad nije potvrdila da se to dogodilo. Neki mediji otišli su toliko daleko da otkriju puno ime navodnog osumnjičenog¹, koji je bio prinuđen da javno demantuje te tvrdnje, a nikakva tužba nije podneta. Za premlaćivanje je optužena Civilna zaštita, nekadašnja organizacija koju je Vlada Kosova proglasila još uvek aktivnom i terorističkom. Takođe, u nizu tekstova optužen je aktuelni predsednik Srpske liste Zlatan Elek da je navodno prikrivao prebijanje.

Još jedan osumnjičeni bio je primoran da demantuje medijske priče o navodnom oduzimanju oružja u njegovoj kući i njegovom navodnom bekstvu od policije. Radi se o tome da je tokom racija na više lokacija u severnoj Mitrovici policija između ostalog zaplenila jednu pušku² AK-47 i dve ručne bombe. Neki mediji požurili su da objave puno ime i sliku jednog od osumnjičenih za ersoft opremu, te jedan naslov u medijima glasi „Ovo je Srbin kojeg je danas uhapsila Policija Kosova, zaplenjeno je oružje a³ on je imao podmukli plan“. Osumnjičeni je bio prisiljen da preko advokata negira da je uhapšen i objasni da je u njegovoj kući tokom racije zaplenjena samo replika i da kod njega nije nađeno nikakvo ubojito oružje.

¹ <https://teve1.info/kp-sulmohet-goran-rakig/> i <https://indeksonline.net/sulmohet-brutalish-ish-kryetari-i-listes-srpska-goran-rakig/> i <https://kossev.info/jaksic-javna-tajna-da-je-rakic-pretucen-u-mitrovici-prelom-ruke-i-savovi-na-glavi/> i <https://www.radiokosovaelire.com/ish-kryetari-i-listes-serbe-tani-deputet-ne-parlamentin-e-serbise-goran-rakig-eshte-rrahur-nga-mbrojtja-civile/>

² <https://jeqize.com/ky-eshte-serbi-i-arrestuar-sot-ne-veri-nga-policia-e-kosoves-i-kapet-armatim-dhe-kishte-nje-plan-famekeq/> i <https://indeksonline.net/ekskluzive-ky-eshte-serbi-i-arrestuar-sot-ne-veri-nga-policia-e-kosoves-i-kapet-armatim-dhe-kishte-nje-plan-famekeq-1/>

³ <https://kossev.info/kosovo-online-najnovije-vesti-optuzbe-protiv-a-i-nakon-zaplene-oruzja-on-tvr-di-da-su-predmeti-iz-airsofta/>

Kako se bliže parlamentarni izbori, svi su izgledi da će biti sve više pokušaja da se ukaljamu likovi političara; u novembru je zabeležen članak koji prenosi izjave Ramuša Haradinaja, lidera Alijanse za budućnost Kosova (ABK), u kojima ovaj optužuje premijera Aljbina Kurtija da je bio srpski špijun⁴ u vreme dok je on sam bio u Oslobodilačkoj vojsci Kosova (OVK), što može ukazivati na političku motivaciju. Haradinajevi navodi preneti su bez konkretnih dokaza ili izvora koji bi ih potkrepili, uz oslanjanje isključivo na njegove tvrdnje. Iste insinuacije Haradinaj je odranije već više puta iznosio a mediji su nastavili da preuveličavaju te nepotvrđene i spekulativne tvrdnje.

Što se tiče srpskih medija, najproblematičniji članak u smislu informacionih poremećaja evidentiran je u tabloidu Informer. U članku pod naslovom „Šiptarski monstrumi najzad pokazali milost! Ukinut kućni pritvor za četiri srpska mladića! Ipak, još nije sve gotovo!”⁵ Informer prenosi da je Policija Kosova uhapsila četvoricu srpskih mladića u severnoj Mitrovici između 9. i 10. septembra, tvrdeći da su napali službeno lice na dužnosti. Posle hapšenja određen im je kućni pritvor. Tekst nastoji da poveže posetu kosovskog premijera Aljbina Kurtija severnoj Mitrovici sa hapšenjem tih momaka. U tekstu se koriste pežorativni izrazi poput „šiptarski monstrumi“ (pogrdni naziv za Albance koji znači „albanski monstrumi“) i „banditi“ („bandits“) da označe kosovske policajce, koji su kao takvi zapaljivi i uvredljivi.



Sličan ton i jezik mržnje primećeni su u prilogu na Vaseljenskoj TV⁶ u kojem je žestoko kritikovana podrška turske vojne industrije Vladi Kosova u vidu prodaje vojne opreme i obećanog osnivanja odbrambene industrije na Kosovu. Prilog sugerise da su potezi Turske deo šire strategije uspostavljanja sfere uticaja na Balkanu, što bi moglo da destabilizuje region i da postane pretnja po Srbiju i susedne zemlje. Tu se takođe koriste derogativni izrazi kao što su „šiptar“ i „albanski militanti“.

⁴ <https://ballkani.info/haradinaj-kurti-ishte-spljun-i-serbise-ne-kohen-kur-sheerbente-ne-uck/>

⁵ <https://informer.rs/politika/vesti/957080/ukinut-kućni-pritvor-za-četvoricu-srpskih-dečaka>

⁶ <https://vaseljenska.net/2024/10/06/dronovi-ракете-и-милиони-евра-шта-се-крије-иза-турске-подршке-šiptarskim-militantima-na-kosovu-i-metohiji/>

Pored antiturskog narativa, primećen je i anti-EU narativ u jednom članku Večernjih Novosti⁷ pod naslovom : „BRISELU SMETA POMOĆ SRBIMA, NA TEROR ŽMURE: EU opominje Beograd zbog usvajanja dva zakona o Kosovu“. Tekst se osvrće na kritike iz EU da plan Srbije da usvoji zakone koji podrazumevaju njenu nadležnost nad Kosovom predstavlja kršenje Ohridskog sporazuma, ocenjujući ih kao pritisak EU na nameru Srbije da svojim građanima koji žive na Kosovu obezbedi paket socijalne pomoći. Međutim, za uvođenje ovih paketa socijalne pomoći u stvari nije bio nužan poseban zakon i Srbija je to mogla da uradi podzakonskim aktom na koji ne bi bilo protivljenja. U isto vreme, u članku se tvrdi da Priština nije bila opomenuta na svoje obaveze u dijalogu, što nije tačno, jer zapadni zvaničnici skoro svake nedelje upozoravaju Kosovo na njegove obaveze.

Ukupno, korišćenje naziva „šiptar“ uočeno je u 5 članaka u medijima iz Srbije. Slično tome, derogativni naziv za Srbe „škije“ primećen je u 6 članaka, koji su svi izveštavali o poruci fudbalskih huligana koji su se usprotivili ideji da Srbija i Albanija zajednički organizuju fudbalsko takmičenje EU21.

Pored toga, u oktobru su se u Prištini pojavili grafiti čiji je cilj bio diskreditacija svedoka⁸ u postupku protiv komandanata Oslobođilačke vojske Kosova za ratne zločine, a koristili su pogrдно ime za Srbe.

⁷ <https://www.novosti.rs/vesti/politika/1424423/briselu-smeta-pomoc-srbima-teror-zmure-opominju-beograd-zbog-usvajanja-dva-zakona-kim>

⁸ <https://kalko.com/lajm/grafitet-me-mesazhe-denjruese-ndaj-fadil-gecit-platforma-liria-ka-emer-nuk-merremi-me-denjrimin-e-askujt/>

Ovaj izveštaj je pripremila Nova društvena inicijativa (NSI), organizacija civilnog društva iz Severne Mitrovice sa krajnjim ciljem da utiče na inkluzivnost, izgradnju poverenja, procese demokratizacije i dobrog upravljanja na Kosovu. U tom procesu, NSI prati svoju viziju inkluzivnog društva izgrađenog na poverenju i uvažavanju među zajednicama, u kom građani svih etničkih grupa aktivno učestvuju u društvu i upravljanju.